

ZUZANA MALÉŘOVÁ
O KVĚTINĚ

(ROZHLASOVÝ ZPOVĚDNÍK)

ZUZANA MALÉŘOVÁ
O KVĚTINĚ

(ROZHLASOVÝ ZPOVĚDNÍK)

© Zuzana Maléřová, 2017

Illustrations © Jeroným Bohdan, 2017

Postface © Jan Schmid, 2017

Editor © Josef Pepson Snětivý, 2017

© Nakladatelství ČAS, www.nakladatelstvicas.cz, 2017
ISBN 978-80-7475-199-8

O ROZHLESE

Myslím, že má nejranější vzpomínka na setkání s rozhlasem spadá hluboko do dětství. Sedím na malém štokrlátku, na dřevěném prkýnku mám chleba s jahodovou marmeládou, nakrájený na malé kostičky, maminka říká „na vojáčky“, a poslouchám Hajaju. Za okny se stmívá, kopce našich hor pomalu mizí ve tmě. Nemohlo mne napadnout, že jednou tomu pánovi z rádia budu říkat „Bródo“ a on mně „Zuzalko“. A hlavně, že jednou usednu ke stejnému mikrofону jako on a budu lidem přinášet příběhy. I když je hlavní náplní mého profesního života psaní knih, bez rozhlasu bych byla chudičká, ochuzená o magické chvíle zvláštního propojení s posluchači. Měla jsem vždy štěstí na pořady, ve kterých jsme se mohli dotknout hloubky, na chvíli zastavit a spočinout, prožít v čase nočním či ranním radost i bol. Ale především jsme se mohli dotknout tajemství. Rozhlas je magická šifra. Vyšlu k posluchači zážitek, a je na něm a jeho fantazii, jakou mu dá konkrétní podobu. Tak ho převádím po celém dnu ke spánku, nebo ho naopak z nočního nevědomí probouzím zpět k rodícímu se dnu. To vše ze studia bez oken, ze kterého nepoznám, jestli jsou na nebi mraky, nebo sněží, nebo svítá. Co nemohu vidět, můžu však slovy stvořit. Dokonce mohu vyslat k naslouchajícím i ticho, což v pár vteřinách i s oblibou dělám. Dávám jim ticho pro jejich vlastní vzpomínky, prožitky, které jsme v nich vyvolali. A do toho naplněného ticha pak vyšlu znovu svůj hlas. Díky rozhlasu v sobě mnoho myšlenek a prožitků uvězním a propustím je až spolu s posluchačem. V okruhu zvláštní samoty, kdy ho nevidím, ale vím o něm a cítím, že naslouchá. Tak výsostný dialog nabízí pouze rozhlas a jeho věrní na obou stranách propojení.

O TALENTECH A VÁŠNÍCH

Mít talent je dar. A povinnost. Jinak se talent promění ve zmarněnou příležitost. Často mne napadá, proč je dán mnohdy talent člověku bez morálky, který ho pouze využije ke snadnému životu, ale bez pokory a pracovitosti se promění v průměrnost. A jindy menší talent, který sotva hoří jako plamínek, svým nezměrným úsilím, schopností poprat se s prohrou i překážkami, ho rozhoří do nečekaného světla. Proč lidé zvyklí být úspěšní a od dětství na čele pelotonu, při prvním nezdaru zklamou, neúspěch je zlomí, vzdají se nejen svého snu, ale i ideálů. A jiní, kteří mnohokrát slyšeli, že je někdo zdatnější než oni či dokonce jim byla vyslovena věta „na to nemáš“, trpělivě a nenápadně vytrvali, šli za svým snem. A dosáhli ho. Jejich vášeň byla nezměrná, stejně jako vůle. Byly větší než chvíle zranění, ve kterých byli odepsáni, oznámkováni a nejednou už ve svůj úspěch věřili jen oni sami. Vášeň je mocná. Člověk ji v sobě nedokáže přinutit milovat něco jiného, k čemu má možná i více předpokladů, ale necítí touhu, radost. Vášeň proto může být i zrádná a zavést nás na scestí. Protože nelze vůlí zdolat vše. Někdy. Když Bůh rozdával talent, možná ho často nevyslal k člověku jen proto, aby něco dokázal, ale aby nás znovu zkoušel z charakteru. Aby nás učil vítězit, ale ne za každou cenu. Aby nás nechal sáhnout si na pochybná vítězství stejně jako na zdánlivé prohry těsně pod vrcholem. Co všechno člověk může a má obětovat? Talent a vášeň jsou krásná věc a dar. Když s nimi umíme zacházet. A neproměníme je v prostředek k uspokojení svého ega, ale v užitečnost, která dělá náš svět lepší a hezčí. Protože arogantní a hloupý úspěch je stejně bezcenný jako prázdnota a zemře spolu s prvním pádem. A pak – kdykoliv mi bylo těžko, Stella Zázvorková mi říkávala: „Když nemůžeš milovat to, co chceš, miluj to, co máš.“ Věděla, o čem mluví. Měla talent, vášeň, a přišla v životě o to nejcennější. Ale do posledních chvil svůj obtížný život milovala. „Je zázrak, co všechno člověk může zažít,“ říkávala.

O SLAVNOSTI JARA

Vždycky, když naše srdce přezimují, vyzvání v nich vzkříšení. Ale nejen to. Jaro je zelená naděje. Vstupujeme do ní po zimě trochu bledí a já osobně často s hlavou v závratích. Když byly děti malé a já zavravorala a hledala opěrný bod, děti se smály a držely mě. „Maminka má v hlavě kolotoč,“ říkaly. V tu chvíli jsme své ruce propletli jako věnec bez konce, a i když jsem věděla, že není z vavřínu a bude vadnout, prožívala jsem šťastný okamžik. Byla jsem přesvědčena, že takové chvíle musí mít skutečně svého boha. A já neměla žádného beránka, kterého bych obětovala. A kdybych i měla, bylo by mi ho líto. Tak to bylo už v dětství.

Jaro symbolizuje nové životy, více slunce. Zatímco obět nejvyšší provází tma, která potemní ještě o několik stínů. Vždyť zatmění v pravé poledne prý bylo znamením, že nebesa drží smutek. Možná proto středověcí malíři zobrazují po jedné straně kříže měsíc a po druhé slunce. Jako problesk pohanského svátku oslavujícího znovuzrození slunce. Patřilo sice k Vánocům, ale co na tom. Můj muž, když byl hodně malý, vtrhl na Štědrý den v šest hodin ráno do ložnice své mámy a se slovy „hody, hody, doprovody“ ji zлил vodou. Není to na Štědrý den obvyklé, ale jeho popletené dětské bdění mě znovu upozornilo na podstatu jara. I ono je o tom prudkém slunci, které naše zimou zšeřelé oči někdy ani nemohou snést. O zázraku, který nikdo neviděl. O příchodu světla do našich životů. A o zkušenosti. Že to, co nám způsobuje dnes žal, co oplakáváme, dávalo nám dříve velkou radost. A čím větší kalich radosti to byl, tím víc slzí se do něj vejde. „Je to spravedlivé,“ říkáme Bohu a učíme se tíži i krásu jara nést.

O STESKU TRVALÉ LÁSKY

Ráda pozoruju zamilované mladé páry. Jaké asi mají naděje a společné sny? Vždyt dnešní doba je ve vztazích tak praktická... Veřejně vtipkujeme o milencích a milenkách, kupujeme si lásku za věci, chceme si život užít se vším všudy. Proto i opouštíme své děti, protože máme právo na nový život. Je to složité. Ale oni mají zase právo vedle pragmatického pojetí lásky slyšet i něco jiného. Ve svém vzplanutí si jistě říkají: „Celý den se nevidíme, jak ten nekonečný čas přežít?“ Cítí stesk, živoucí důkaz lásky. Nenávidí vše, co je od sebe odpoutává. Přitom nevěří, že by jejich stýskání mohlo být ještě někdy větší. Pak se jim narodí dítě, a už nejsou nikdy sami, i když se jeden z nich musí vzdálit. A stýskání s přítomností toho malého tvora ještě narůstá a čekání na toho druhého se ještě mísí s podivnými pocity strachu: „Ať se nic nestane, ať se v pořádku vrátí domů.“ Existují lidé, kterým stesk vydrží po celý život. Oni vše vydrží celý život, až do chvíle, kdy stýskání nahradí strach absolutní. „Nechci, aby on nebo ona odešla jako první.“ Existují lidé, pro které platí: „Až v tomhle životě se minem, chtěl bych tě potkat v nějakém jiném.“

O „ZNOVU A LÍP“

Jednou z posledních divadelních rolí, díky které si výrazně vzpomínám na Věru Galatíkovou, byla hra Toma Murphyho Bailegangaire, která se odehrává v městě beze smíchu. Činohra Národního divadla ji uvedla v komorním Divadle Kolowrat. Věra Galatíková byla svým způsobem vážný člověk. Říkala to o sobě, ale přitom v této tragické hře nás zahrnula úlevným smíchem. Vyprávěla jakýsi irský příběh, který s jejím osobním životem neměl nic společného. Přesto o sobě řekla vše. Milovala čistě, a přece zhřešila, darovala, co mohla, a přece byla zrazena, obětovala se mnohokrát, a přece to nestačilo. Snažila se vždy uzdravit a usebrat, zachovat to, o co nejvíc v životě stála. O lásku a rodinu. Příběhy našeho usilování o vztah můžeme v sobě buď navždy uzavřít, nebo se pokusit je odvyprávět. Její hrdinka vyprávěla. Věra Galatíková rovněž přistoupila k výpovědi. O cestě od obětování k sebeúctě. Seděla jsem u jejího křesla, ona zpytovala svůj odžitý čas, pojmenovávala, co cítí, na co myslí, abych za ni mohla napsat dopis. Jejímu muži, do představení v pražské Viole. Sama ho namluvila a na přání rodiny zazněl na rozloučenou v Národním divadle při poslední oponě. Prý neměla hlas, ale zvon, říká Ladislav Frej. S odstupem času jsme s Ladislavem Frejem dospěli k pocitu, že Věře dluží odpověď. Splatil ten dluh. Oba dopisy vyšly v knize Dopis Cyranovi. Příběh se uzavřel. Ale jejich dvojhlas má pokračování, dokonce i na jevišti. Divadelní společnost Titans uvedla hru německého autora Michaela Englera Znovu a líp. O manželském páru, který se po letitém soužití ocitá před neodvratným rozpadem. Manželé, které představují Marek Daniel a Kristýna Frejová, však dostanou nečekanou šanci. Všechno zapomenout a začít znovu a líp. Když Marek Daniel oslovuje na jevišti svou partnerku, říká jí Věro. Zavírala jsem oči a poslouchala hlas Kristýny Frejové, jestli v něm tu Věru uslyším. Kristýna v sobě nese sošnost i vážnost své mámy, a zároveň sarkasmus a divokost svého otce. Ta kombinace je darem i úkolem současně. Její rodiče se do sebe zamilovali, když zkoušeli v pardubickém divadle Královnu Kristýnu. Máma hrála královnu, táta jejího milence. Když se po roce opět potkali v Praze, bylo o jménu jejich dcery předem rozhodnuto. Kristýna. Táta jí říká Kristus. Zažila se svými rodiči na vlastní kůži jejich „znovu a líp“. Viděla jejich složitý a osudový zápas o lásku a společný život „navždy“. Nebyla u toho vždy taková legrace, jakou ona

zažívá na jevišti, ale konec konců i katarze inscenace Znovu a líp je vykoupena zklamáním, selháním, marností.

Kristýna nikdy nezapomene chvíli, kdy se s ní máma přišla rozloučit. Ten večer hrála ve Švandově divadle, a najednou portálem proletěl vítr, který tam nikdy nebyl. Řekla: „Mami, to jsi ty?“ Po představení jí táta přijel říct, že právě v tu chvíli zemřela. Byl u ní, držel ji za ruku.

Když zkoušela hru Pohřešované, režíroval ji Ivan Řezáč, který dříve s její mámou hrál. Říkala zrovna větu „to je výborná zpráva“, když ji náhle přerušil. „Teď, v tomhle místě, hraješ úplně jako máma. Včetně gest, výrazu, intonace...“ „To není možné,“ říkala si. A najednou bytostně cítila, že opravdu všechno pokračuje, že život, když odejde z těla, nekončí. Když měla v rozhlase vybrat píseň pro mámu a tátu, neváhala: „Zdá se mně, miláčku, že jsme si souzeni. To změnit nestihneš, vždyť jsme jen hosté na zemi.“

O VIŠŇOVÉM SADU

Tolik krásy má jaro, ale já měla nejednou pocit, že je to náročný dárce. To znovuzrození mi občas přináší vedle pocitu radosti i únavu, vyčerpání, oči stěží přivykají slunci a světlu, na které tak čekáme. Jaro mi dalo dceru. Narodila se právě jedné květnové neděle. Ve Stavovském divadle měla tehdy premiéru Čechovova hra Višňový sad. Inspirovala mne k napsání knihy Počítání času. Hra o přelomu století, které se opět, po dalších sto letech, blížilo. A v tom velkém století jsem počítala čas ke zrození jednoho malého člověka. V úvodu knihy jsem napsala: „V tomto domě život skončil,“ říká jedna z postav Višňového sadu. Aby po chvíli dodala: „Ale na jaře všechno začne znovu.“ Čechov, to je věčný konec století, v našem případě šlo vlastně o konec tisíciletí. Takový přelom vždy nabízí úzkosti i naděje a my před ním stojíme se svými životy, ve kterých jsme hřešili, ale ne mnoho, konali dobro, ale ne mnoho. A všichni stále počítáme čas. Svůj, svých blízkých i světa, ve kterém žijeme. „Je nutné,“ napsal Čechov, „aby na jevišti bylo všechno právě tak složité a právě tak jednoduché jako v životě. Lidi obědvají, a zatímco obědvají, rozhoduje se možná o jejich budoucím štěstí nebo jsou jejich životy na pokraji zhroutilí.“ Ale ve Višňovém sadu je to jaro, a tak, i když v tomhle domě život skončil, na jaře všechno začne znovu. Po staletí. I když už je sad starý a nerodí ovoce, svádíme boj o jeho neužitečnou krásu.

O MLÁDĚTECH JARA

Mluvíme-li o jaru, mluvíme samozřejmě o rození, o mláďatech. Já mám jedno mládě zimní, jedno jarní. Každé jaro si díky tomu vzpomenu na setkání s Janou Preissovou. Šla jsem tehdy po ulici, ponořena do vlastního tajemství. Najednou vedle sebe slyším: „Zuzanko, ty čekáš miminko!“ Prý jsem svítila, což pro Janu Preissovou nemohlo mít žádný jiný důvod. Pro ni k takovému světlu žádný jiný důvod není. Řekla jsem jí pravdu, kterou jsem znala pár minut jen já a můj muž, a požádala ji zatím o mlčení. Jako máma se Jana cítila nejpotřebnější, vždycky chtěla všechno vědět, i to, co bolí. Na někoho mohla působit jako křehká, bezbranná, oddaná bytost, ale jde o omyl. Tyhle vlastnosti dokonce nemá ráda, pro ni hraničí s hloupostí, zaslepeností. Vyznává důvěru, udržela svou rodinu pohromadě v dobrém i zlém, i zdánlivě neřešitelném, důvěra za jakýchkoliv okolností. Láska je pro ni o tom, že chci mít rád. Celý život ji utvrzuje, jak je to těžká práce. Co je hodnota? Co je důležitější? Ten člověk, nebo to, co momentálně udělal? Zamilování vydrží chvíli, měníme se, stárneme, hledáme další hodnoty. Její obličej není prvoplánově radostný, ale vždycky toužila radost kolem sebe rozdávat. Nedávno jsem se s Janou Preissovou opět potkala. Po svém boku jsem měla to své, dnes již dvacetileté, „mládě“, o kterém věděla jako první, a ji spolu s mužem doprovázela již dospívající vnučka. Bylo to radostné setkání a symbolické. Potkaly jsme se na představení Manon Lescaut, kterou kdysi sama hrála a jejím rytířem des Grieux nebyl nikdo jiný než Viktor Preiss. A mimochodem ještě před ní byla legendární Manon babička mé dcery, Blanka Bohdanová. „Když se dva lidé zpronevěří, neuzdraví je ani lék a víckrát už si neuvěří. Tak milujte se vespolek.“ Znovu bylo jaro, či předjaří, a od severu se blížilo vzkříšení.

O KŘEHKOSTI

Říká se, že předjaří je křehké, všechno ještě může spálit mráz. Přesto právě křehké okamžiky v životě lidském patří k těm nejsilnějším. Okamžiky souznění, volnosti, úsměvnosti i okouzlení. Mohou znamenat spoluputování po celý život, stejně jako jedno jediné setkání, které v nás navždy zůstává. Podstatné je, že právě v těchto vzácných chvílích se náš život hlubokým zážitkem posouvá dál, pozměněný, bohatší, jiný. Kde vzniká ta křehkost okamžiků, která mezi tisíci setkání zasvítí jako maják? Proč je jich tak málo? Většina lidských setkání i otázek a odpovědí je všedních či dokonce formálních. Často i mezi přáteli. Snad je to opatrností a rychlostí našeho života. Opatrnost nám velí nevydávat napospas sama sebe, to znamená právě tu křehkost, kterou v sobě nosíme. Skrýt ji, neprozradit se. Být silný, úspěšný, nepochybující. Rychlost vede k povrchnosti, takže nám v tom pomáhá. Jenže stejně se to jednou stane. Něčí oči a úplně obyčejné slovo nás zastaví. Dojde k drobnému okamžiku, který mění svět. Je v něm skutečně málo místa pro křehkost. Právem se bojíme. Ale schází nám, stejně jako schází láska. Jenže o té to víc víme. Křehkost jako téma. Snažila jsem se ho dotknout v knize Křehké otázky. Na jejím křtu zpívala Zuzana Navarová. Moderátor Tomáš Sláma mne tehdy vyzval, abych právě pokřtěnou knihu někomu věnovala, a tím ji vyslala do světa. S políbením jsem ji předala právě Zuzaně. Netušila jsem, jak křehká je to chvíle a že tu knihu tak nečekaně a předčasně odnese až do nebe. Bylo jí čtyřicet let a její nemoc a odchod neměl žádný smysl, než že ji Pánbůh miloval. A tak její hlas už je vskutku andělský a počítá nebe a pusy co nedostane... Zatáhla žaluzie. Píseň, kterou napsala pro Marii Rottrovou: „Když klíčem otočím, tak mezi vrátky/měsíci poručím, den ať je krátký./Zatáhni žaluzie... ať v mlhách se ti neschovám...“

O UKOLÉBAVKÁCH

Často, když jsem dětem zpívala ukolébavky, přemýšlela jsem, jakou představu si z nich asi dělají o lásce. Určitě, že s láskou je kříž. Malý synek například nesnesl, když jsem mu zpívala ukolébavky. „Máte syna jen na pochodové písni,“ smál se Jirka Lábus. Tak jsem mu zpívala jen vesele a rychle, tleskal ručičkami, a když mu byly asi tři roky, zkusila jsem „Lásko, bože, lásko...“ Sevřela se mu pusa, ale neplakal. Pak řekl: „Budu plakat, víš, maminko, ale já pláču z radosti, nebo že je mi smutno po mamince.“ Cítil tu lásku, až přeplněnou, stál uprostřed ní, držela jsem ho za ruku, líbala na tváře, a on přesto plakal, jen z tónu písni, ve kterém je tušení, že někdo někde lásku marně hledá. Ano, láska je jako štěstí. Stejně nejistá a netrvalá, často cít, co postonává. Co s tím. Můj muž se prý jednou v dětství zeptal své mámy, proč neexistuje nějaká injekce na lásku... Jak by to bylo jednoduché. Věda i medicína od té doby pokročila mílovými kroky, ale lék na umírající city ještě nikdo nenašel. A tak budeme dál dětem zpívat ukolébavky plné touhy po lásce, budeme jim ji dávat v našem náručí a věřit, že oni tu svou lásku, bože, lásku jednou na poli či na horách přece jen naleznou. A nebudou se bát její prchavosti. Protože co je svět světem, láska nikdy nepřestává. Lidi prostě stále milují se. Nic víc.

O VELIKONOCÍCH

Je jediná noc v roce určená k tomu, aby se v ní probudil kdejaký tvor.

Valašské Velikonoce mého dětství píchají jalovcem, studí vodou ze studní a až příliš voní slivovicí. Ale někdy taky nedokončeným snem, předstíraným strachem a křikem, sladkým předjitřním zápolením, zrychleným tlukotem srdce, to když vniknul do pokoje ten očekávaný a vítězil silou chlupatých paží. A za tím vším pocit, že se už blíží svatý Jiří dlouhou tmou, velký a vítězný.

„Proč je na světě trápení?“ ptaly se mě občas děti. Vzpomněla jsem si na své dětství a první setkání s křížovou cestou. První poznání, že Velikonoce nejsou jen o zajíčcích. Že jsou o velké samotě, která vede k obětování. Že každý neseme svůj kříž. A jak rosteme, roste s námi. A rok za rokem vidíme, jak máma s tátou pomalu klesají pod jeho tíhou. Až přijde čas na vzkříšení. Můj tehdy malý synek je pojal jako vítězství. Král živých přemohl smrt. A pak se zjevil ženám, což syna nadchlo, protože má ženy rád. Radost má rád. Odmala se ji snaží přinášet těm, kdo jsou bojácní či v beznaděži. A tak odmala od nás slýchává: „Uklidni se a nesměj se tak nahlas.“

Je jediná noc v roce určená k tomu, aby se v ní probudil kdejaký tvor. A právě v ní má jednu vyjít jasná hvězda jitřní.

O POZDNÍCH MÚZÁCH

„Loudá se půlměsíc,“ zpívá Marta Kubišová. Jeden z krásných textů básníka Rostislava Černého. Osobně jsme se neznali, a přesto mne s ním pojí silná vzpomínka. Byla půlnoc, předjaří roku 2015. Tichou nocí osamocenému studia Českého rozhlasu se najednou, bez varování, ozvala píseň s dalším z jeho slavných textů. Dej mi pár okovů, a jsem jen tvůj. Byla to zvláštní chvíle, protože vedle mne stála poslední múza jeho života, herečka Tereza Pokorná. Vyslal jí pozdrav, touhu být s ní. Tereza však nikdy nechtěla nikomu dávat okovy. Dnes ví, že tyhle znamenaly „spoutej mě, ať se neztratím, ať tady ještě můžu zůstat“. Nestalo se. Krátkost času, který jim byl vyměřen, přestala existovat. Prožila předtím čtvrt století s mužem, se kterým přivedli na svět milované dítě. Může to být s čímkoliv souměřitelné? Nemůže. V té době to však byla jiná Tereza, mladá, sotva roztáhla křídla, už byla dospělá. Zatímco básníka s nadpozemskou duší potkala zralá žena, která však nikdy nepřestala věřit v lásku. Vlastně se v minulosti potkali už několikrát, ale nevnímala ho. Dokonce když hrála ve filmu Tajné sny, chodil na natáčení a ona domlouvala schůzku své nešťastné kolegyni: „Vyjdi si s ním, je to krásný chlap.“ Jen díky této historce si pamatuje, že na natáčení skutečně byl. Stejně jako její muž výrazně starší, dokonce se kdysi spolu potkávali jako spolužáci. Loudal se půlměsíc, když se znovu potkali. Byl celý v bílém, bílý klobouk, pochopila, proč ho dřív nevnímala. Psal texty o lásce, ale někde vzadu v nich vždy znělo, že „v lásku nevěřím“. Mohli se sejít až ve chvíli, kdy byl připraven na změnu. Byla nejen jeho múzou. Byla odevzdáním. V pozdních letech změnil svůj život, svou představu o životě. Sundal boty minulosti a zápasil se stopami, které v něm zanechaly. Milovali se, psali si básně, vyznání jeden druhému, a přitom seděli vedle sebe. Složil jí blues, když jí ho hrál, plakala. „Hudba nám hraje, a ty to víš/i když ji třeba neslyšíš/na tomto plese/na našem bále/tančíme spolu neustále.“ Krásné pomíjivé chvíle. Často se smáli a ozvěny smíchu zapsal na papír. Jeden z jeho aforismů například zní: „Potkal jsem dívku naivní, byl bych moc rád na i v ní.“ Dej mi pár okovů doznělo, noc skončila, jeho život také. Vedle něj ležela báseň, kterou nazval Bez tebe. „Bez tebe zmizel měsíc zhaslo slunce spadlo nebe.“ Co dál, když spadne nebe? Tereza Pokorná prošla smutkem až k naplnění. Rostislav Černý by se tohoto jara dožil osmdesáti let.

Měl nemocné plíce. Tereza nazvala jeho básnickou sbírku, kterou připravila k vydání, Nadechnutí. Vepsala do ní: „Nadechnutím začíná lidský život, dech byl tím, co ukončilo ten tvůj ve chvíli, kdy jsme zahaleni do hávu z básní zažívali naše setkání se. Setkání se, kde čas neexistoval, protože jsme ho neměli, neexistoval věk, protože nehrál žádnou roli. Prostě jsme nasedli na horskou dráhu a rozjeli se vesmírem, který jsme si sami stvořili. Dokud nás smrt nerozdělí. A já teď posílám do světa knihu Nadechnutí.“ Začetla jsem se do ní. A pak jsem zavřela oči a poslouchala písně, které jsou její součástí. Znovu ožil Oliver Twist, Čas růží, Trezor, Láska bláhová, Nepiš dál nebo třeba Noční modlitba. „V noci když o tom nikdo neví/a na věžích i zvony spí/okno mám dokořán/a do tmy zní šepot můj/jeho lásku jen/jeho lásku jen.“